

Inventarisatie nachtvlinders 2003

Gerrit Tuinstra

Net als voorgaande jaren willen we met een aantal mensen ook dit jaar weer een gebied speciaal de aandacht geven met betrekking tot het inventariseren van nachtvlinders. Kort gezegd willen we het gebied het komende vlinderseizoen meerdere keren bezoeken, verspreid over het gehele seizoen. Op deze manier proberen we een beeld te krijgen van de aanwezige nachtvlinderfauna.

Het wordt iets anders dan voorgaande jaren, waarin we in “echte” natuurgebieden geïnventariseerd hebben. Dit jaar willen we de aandacht geven aan een gebied met veel cultuur-natuur, namelijk het houtwallengebied ten oosten van en rond de dorpen Eastermar (Oostermeer) en It Heechsân (Hoogzand). De begrenzing van het gebied is ongeveer volgens de volgende “lijnen”: aan de westkant de oevers van de Leijen, de Lits en het Bergumermeer; aan de noordkant het Prinses Margrietkanaal; aan de noordoostkant de nieuwe rondweg bij Drogeham; aan de oostkant de “Betonweg” (is Lange Wyk) bij Harkema; aan de zuidoostkant de Bildtweg – Achttienenweg – Seadwei. Deze laatste drie wegen vormen de overgang naar het wat nattere elzensingellandschap (vanaf de noordoostkant van de Leijen tot aan de “Betonweg”).

Globaal bekeken bevat dit gebied twee delen, het drogere houtwallengebied (grotendeels in agrarisch eigendom en beheer) en de vochtige oevers langs de Bergumermeer en de Leijen (grotendeels eigendom en beheer van Staatsbosbeheer).

Wat precies de plekken zullen zijn waar lampen en doeken opgesteld kunnen worden, moet nog nader bekeken worden. Mogelijkheden zijn de (natuur)gebieden langs de Leijen en Bergumermeer, de paden en zandwegen midden in het houtwallengebied (of agrarische graslandpercelen) en aan de oostkant het terrein van het themapark Spitkeet.

Voor de inventarisatie worden geen data vastgelegd zoals bij excursies wel het geval is. Gedurende het seizoen wordt er op geschikte dagen bekeken wie er die avond mee wil. Mochten er mensen zijn die geïnteresseerd zijn, meldt dit dan even.

“Methoden” voor het inventariseren van nachtvlinders

Gerrit Tuinstra

Iedereen weet, als het om dagvlinders gaat, hoe en waar deze gevonden kunnen worden. Anders wordt het als je nachtvlinders wilt gaan bestuderen. Een bepaalde groep, de naam zegt het al: “dagactieve nachtvlinders”, kun je echter net zoals dagvlinders waarnemen, overdag dus.

Helaas voor veel mensen misschien, maar het gros van de nachtvlinders vliegt alleen maar 's nachts. Toch zijn ook veel van deze soorten betrekkelijk eenvoudig te vinden, je moet alleen wat later je bed in kruipen. Dus 's avonds en 's nachts op pad, met lamp en/of stroop. Inmiddels zijn de meeste mensen van de Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2003

Vlinderwerkgroep Friesland wel op de hoogte van deze methodieken om nachtvlinders te vangen.

Er zijn toch ook nog mogelijkheden om gewoon overdag “echte nachtvlinders” te zien te krijgen. Rupsen zoeken en de vlinders eruit kweken, dit weet ook praktisch iedereen. Een andere manier is om boomstammen of andere oppervlakken af te speuren naar (vaak goed gecamouflerde) vlinders. Vroeger gebeurde dit veel meer dan tegenwoordig.

Dan is er nog een andere methode. Niet 's nachts het veld in met lamp, maar overdag “het veld in” en lampen zoeken. Lampen die 's nachts branden en daarbij nachtvlinders aantrekken. Veel vlinders blijven zitten op de lamp of de muur waaraan de lamp hangt. Zo kunnen reclameborden (of naamborden) waar schijnwerpers op staan goede plekken zijn om overdag nachtvlinders op te vinden. Zelf kijk ik 's zomers altijd even op de lamp en de muur bij m'n werk, waar regelmatig diverse soorten op zitten. Ook andere plekken waar 's nachts lampen branden zijn goed, bijvoorbeeld verlichte fietstunneltjes. Andy Saunders doorzocht vaak verschillende telefooncellen. Ook hier brandde vaak de hele nacht een lamp. Helaas zijn er tegenwoordig veel minder telefooncellen of worden ze zo gemaakt dat de vlinders niet meer binnen kunnen komen.

Het volgende voorbeeld is wel een heel leuke als het gaat om “overdag nachtvlinders inventariseren”. Dhr. en Mevr. Hoornveld wonen vlakbij een aantal flats, die niet ver van de rand van Drachten staan. Sinds lange tijd gaat dhr. Hoornveld zeer regelmatig naar één van de flats, om hier nachtvlinders te zoeken die de nacht ervoor op de lampen in de galerijen e.d. zijn afgekomen. Door dit een lange tijd en regelmatig te doen hebben ze inmiddels een aardig beeld gekregen van wat er zoal in de omgeving aan nachtvlinders leeft.

Uiteraard krijg je niet alle soorten die in de omgeving leven op deze manier te zien. Bepaalde soorten zoeken als het licht wordt een andere plek om de dag door te brengen. Dan zijn er uiteraard ook diverse soorten die minder goed op licht komen, maar dit heb je natuurlijk ook als je 's nachts (met lamp) het veld ingaat.

Vlinders die niet direct herkenbaar zijn, worden door dhr. Hoornveld meegenomen naar huis om ze daar verder te bekijken. “Nieuwe” soorten worden door mevr. Hoornveld vastgelegd op dia. In vakantieperiodes zorgt dochter Sjoukje ervoor dat pa en ma ook tijdens hun vakantie waarnemingen van de flat krijgen. Moeilijke soorten worden in de koelkast bewaard tot de vakantie voorbij is, waarna de vlinders op naam gebracht kunnen worden.

Dat ook deze manier van vlinders waarnemen tegenwoordig minder oplevert dan vroeger (net als bij de telefooncellen) komt mede doordat de flats minder toegankelijk zijn. Alles wordt veel beter beveiligd, deuren blijven 's nachts niet meer open staan.

Onlangs zijn alle waarnemingen van dhr. en mevr. Hoornveld, die op deze manier verkregen zijn (dus uit de flat) ingevoerd in de database van de Vlinderwerkgroep Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2003

Friesland. Hierbij is, zoals bij veel inventarisaties wordt gedaan, een totaaloverzicht gemaakt van het aantal waargenomen soorten.

In totaal zijn in de database zo'n 2700 records uit de jaren 1986 t/m 2002 ingevoerd (een record is een regel in de database met de gegevens van de waarneming van één soort op één datum en één vindplaats).

Het totaal aantal waargenomen vlinders bedraagt ongeveer 5300. Naast de ongeveer 60 soorten micro-nachtvinders zijn er zo'n 250 soorten macro-nachtvinders in de flat waargenomen.

Dat er met deze methode niet alleen algemene nachtvinders kunnen worden waargenomen, blijkt eveneens uit de gegevens. De opsomming van (interessante) soorten hieronder is een greep uit de totaalijst van de waargenomen soorten: *Cilix glaucata*, *Rheumaptera hastata*, *Selenia lunularia*, *Larentia clavaria*, *Macroglossum stellatarum*, *Rhyacia simulans*, *Peridea anceps*, *Moma alpium*, *Asteroscopus sphinx*, *Xanthia gilvago*, *Lithophane semibrunnea*, *Hecatera bicolorata*, *Hadena compta*, *Anaplectoides prasina*, *Nycteola revayana*, *Agrotis clavis*, *Parascotia fuliginaria*, *Meganola albula* en *Leucoma salicis*.

Kortom, een heel eenvoudige methode, die een schat aan gegevens kan opleveren. Deze en de eerder genoemde "methoden" zijn eenvoudig toe te passen. Mensen die niet graag 's nachts op pad gaan, kunnen op deze manier(en) toch iets aan nachtvinders gaan doen.

Interessante internetadressen op vlindergebied Siep Sinnema

Op het internet zijn erg veel sites te vinden met interessante informatie over dag- en nachtvinders. Hieronder vindt u een aantal sites uit mijn eigen "favorietenlijst" en die van van Gerrit Tuinstra. Er staat telkens een korte toelichting bij, de beste manier om achter de inhoud te komen is door de sites eens te gaan bezoeken. Mochten er onder de lezers van Flinterwille mensen zijn, die nog meer interessante sites weten, geef dit dan even aan mij door zodat ik ze de volgende keer kan toevoegen.

<http://www.butterflies-moths.com/Moths%20Index.htm>

Nederlandse site van Jeroen Voogd met veel fraaie plaatjes.

<http://www.butterfly-guide.co.uk/>

Engelse site met veel foto's

<http://www.xs4all.nl/~wnellis/>

De site van de Nederlandse bladmineerders van Willem Ellis

<http://www.ukmoths.force9.co.uk/>

Prachtige site met ontzettend veel plaatjes van nachtvinders.

<http://www.vlindernet.nl/>

Site van de Vlinderstichting

<http://www.leps.it/>

Italiaanse site met dag- en nachtvinders van Europa en Noord-Afrika.

Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2003